

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เรื่อง ประวัติอำเภอเมืองกำแพงเพชร

รายละเอียด

อำเภอเมืองกำแพงเพชร จะเป็นบ้านเมืองมาแต่สมัยใดยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนักสันนิษฐานว่าอาจเป็นบ้านเมืองมาก่อนสมัยอาณาจักรสุโขทัย เพราะจากตำนานสิงหนวัติก็กล่าวถึงไว้ว่า "พระเจ้าพรหม โอรสของพระเจ้าพังคราช ซึ่งประสูติเมื่อ พ.ศ. 1464 พอพระชนมได้ 16 พรรษา ก็ยกทัพขับไล่พวกขอมลงมาจนถึงเมืองกำแพงเพชร และต่อมาพระเจ้าชัยศิริ โอรสของพระเจ้าพรหมได้อพยพไพร่พลหนีเข้าศึกมอญ มาสร้างเมืองกำแพงเพชรเป็นที่ประทับ" ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าในปัจจุบันยังมีศิลปะโบราณวัตถุที่เป็นศิลปะเชียงแสนยุคต้นให้เห็นอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ คือ สถูปทางด้านทิศใต้ของวัดพระแก้ว เป็นสถูปที่มีช้างล้อมมีช้างครึ่งตัวโผล่ออกมาเป็นช้างที่ไม่ทรงเครื่อง มีลักษณะเก่าแก่กว่าที่อื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีศิลปะวัตถุที่เป็นเทวาลัยของขอม เช่น วิหารวัดพิบูลเดิม ซึ่งเป็นเครื่องชี้บอกให้เห็นว่าเมืองกำแพงเพชร เป็นบ้านเมืองมาก่อนตั้งอาณาจักรสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัย เมืองกำแพงเพชรเป็นเมืองเอกหรือเมืองหน้าด่าน ซึ่งในสมัยนั้นเรียกเมืองชากังราว ยังมีเมืองนครชุมและเมืองชากังราว เป็นเมืองหลักหรือเป็นศูนย์กลาง มีเมืองบริวารโดยรอบทั้งสิ้นทิศ คือ ทิศเหนือมีเมืองสุพรรณการะ (เชียงทอง) ปัจจุบันคือ ต.ลานดอกไม้ ทิศใต้มีเมืองเทพนครและคณที ปัจจุบันคือ ต.เทพนคร และ ต.คณที ทิศตะวันออกมีเมืองพาน (อยู่ในเขต ต.เขาคีรีส อ.พรานกระต่าย) ทิศตะวันตก เมืองโนนม่วง ปัจจุบันคือ บ้านโนนม่วง หมู่ที่ 10 ต.นครชุม นอกจากนี้ยังมีเมืองบริวารอันประกอบไปด้วย เมืองแปบ ตั้งอยู่เขต ตำบลนครชุม เมืองพังคา ตั้งอยู่เขตตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล เมืองโกสัมพี ตั้งอยู่เขตตำบลโกสัมพี และเมืองไทรตรีงษ์ ตั้งอยู่เขตตำบลไทรตรีงษ์ ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่า เดิมที่ตั้งของเมืองนี้ก็คือ "เมืองนครชุม" และ "เมืองชากังราว" จากศิลาจารึกนครชุมหลักที่ 4 และจารึกเขาสุนทรภู์ หลักที่ 8 กล่าวไว้ว่า "เมืองกำแพงเพชร" มี ปรากฏเป็นครั้งแรกในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา สมัยพระเจ้าอู่ทอง และคงใช้ชื่อ "กำแพงเพชร" เรียกชื่อบ้านเมืองนี้ตลอดมา และในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในสมัยนั้นยังมีพระยศเป็นพระยาดากได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระยาวชิรปราการให้มาเป็นเจ้าเมืองกำแพงเพชร อำเภอเมืองกำแพงเพชร ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอำเภอขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2464 เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองของจังหวัดกำแพงเพชร

ที่ตั้งและอาณาเขต :

อำเภอเมืองกำแพงเพชร ตั้งอยู่ทางตอนกลางค่อนไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอโกสัมพีนคร และ อำเภอพรานกระต่าย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอไทรงาม

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอคลองขลุง และ อำเภอขาณุวรลักษบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอคลองลาน

พื้นที่ : 1,348.536 ตารางกิโลเมตร

ประชากร : 213,181 คน (พ.ศ.2557)

ความหนาแน่น : 158.08 คน / ตารางกิโลเมตร

การปกครองส่วนภูมิภาค : อำเภอเมืองกำแพงเพชร แบ่งพื้นที่การปกครองตามพระราชบัญญัติ ลักษณะ
ปกครองท้องที่ออกเป็น 16 ตำบล 215 หมู่บ้าน

สถานที่ที่น่าสนใจ ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร

วัดสว่างอารมณ์ (Sawang Arom Temple)

ตั้งอยู่ 126 บ้านนครชุม หมู่ที่ 6 ถนนทางหลวงชนบท กพ.1015 ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพง เพชร จากตัวอำเภอเมืองไปยังเส้นทางสู่ ต.นครชุม ขับเลยสถานีขนส่งไปเล็กน้อย จะมีทางแยกขวาเข้าวัดสว่างอารมณ์ บริเวณปากคลองสวนหมาก ห่างจากบ้านห่าง ร.5 (บ้านพะโป้) ประมาณ 500 เมตร วัดสว่างอารมณ์ เป็นวัดที่สร้างขึ้นด้วยศิลปะแบบพม่าผสมไทย สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย โดยพ่อค้าชาวพม่า มีพื้นที่ 26 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับที่ดินของเอกชน ทำไร่ ทิศใต้ ติดต่อกับคลองสวนหมาก ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองแยกมาจากแม่น้ำปิง ทิศตะวันตก ติดต่อกับคลองแม่ค้อ มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 4 ไร่ พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มที่คลองล้อมรอบบริเวณวัด อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถ กว้าง 8.40 เมตร ยาว 14.64 เมตร สร้างด้วยการก่ออิฐถือปูน มีกำแพงวัดโดยรอบ ศาลาการเปรียญกว้าง 20.50 เมตร ยาว 48 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 สร้างด้วยคอนกรีต 2 ชั้น กุฏิสงฆ์ จำนวน 21 หลัง และอาคารเรียนพระปริยัติธรรม สำหรับปวชนิยวัตถุ พระประธานในอุโบสถ นอกจากนี้มีพระพุทธรูปไสยาสน์ พระพุทธรูปหลวงพ่อกุโมงค์ และพระพุทธรูปหลายขนาดและปางต่างๆ ในวิหาร ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองกำแพงเพชร นามว่า “หลวงพ่อกุโมงค์” เป็นพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน (ก่อนสุโขทัย) ขนาดหน้าตักกว้าง 2.87 เมตร สูงเกือบ 3 เมตร มีพุทธลักษณะงดงามยิ่งเป็นหลักฐานสำคัญประกอบข้อเท็จจริงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกำแพงเพชรและหัวเมืองฝ่ายเหนือ จากการบอกเล่า พบหลวงพ่อกุโมงค์ในดินลักษณะคล้ายจอมปลวก จากการขุดคล้ายหลวงพ่อกุโมงค์ ภายในอุโมงค์ จึงเรียกกันว่าหลวงพ่อกุโมงค์ สันนิษฐานว่าคงหลบพม่าที่มาตีเมืองในสมัยนั้น ท่านเป็นที่เคารพบูชาของชาวนครชุม และชาวกำแพงเพชรมาเป็นเวลาช้านาน เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 4 ชาวจังหวัดกำแพง เพชร จะจัดงานประเพณีนมัสการปิดทอง "หลวงพ่อกุโมงค์" เป็นประจำทุกปี นอกจากนั้นทางวัดยังมีเจดีย์ และวิหารที่ได้รับอิทธิพลจากทางเหนือตั้งอยู่ภายในวัด รวมถึงส่วนอื่นๆที่น่าสนใจ เช่น ศาลาเก่าของวัดท่าหมื่น ภายในประดิษฐาน หลวงพ่อมหามงคลนิมิต พระพุทธรูปศิลปะพม่า และมณฑปแบบพม่าภายในวัดยังมีพระพุทธรูปยืน “หลวงพ่อประธานพร” ประดิษฐานอยู่บริเวณด้านหน้าหอระฆัง หลังคาของหอระฆังได้รับอิทธิพลมาจาก

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สถาปัตยกรรมทางเหนือ

บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง (บึงสาป)(Phra Ruang Hot Spring (Bungsab))

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลลานดอกไม้ อำเภอเมืองกำแพงเพชร สามารถเดินทางไปได้ 2 เส้นทาง เส้นทางแรก ถนนสายกำแพงเพชร - สุโขทัย (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101) ห่างจากตัวเมืองกำแพงเพชร ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร (ช่วงระยะกม.ที่ 375-376) และแยกซ้ายมือไปอีกประมาณ 7 กิโลเมตร อีกเส้นทางหนึ่งคือ ถนนสายบ้านหนองปลิงบ้านท่าไม้แดง โดยทางแยกเข้าบ่อน้ำพุห่าง จากตัวเมืองกำแพงเพชร ระยะทางประมาณ 21 กิโลเมตร และแยกขวามือไปอีก 5 กิโลเมตร มีพื้นที่โดยประมาณ 15 ไร่เศษ ลักษณะทั่วไป เป็นน้ำพุร้อนผุด ขึ้นมาจากใต้ดินจำนวน 5 จุด มีความร้อนประมาณ 40 - 65 องศาเซลเซียส เป็นที่โจษขานว่าสามารถนำกลับไป เพื่อเป็นสิริมงคล จากการตรวจสอบของกระทรวงสาธารณสุขปรากฏว่า ไม่มีสารปนเปื้อนและเชื้อโรคอันตราย เกินมาตรฐานแต่อย่างใด

ในวโรกาส รัฐพิธีเสกน้ำพระพุทธรูปมณฑลอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อทูลเกล้าฯ ในมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530 ได้มีการนำน้ำจากบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงไปร่วมพิธี ณ พระวิหารหลวง วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพฯ ถือเป็นการยืนยันความสำคัญของน้ำพุร้อนพระร่วงได้เป็นอย่างดี

การดำเนินการโครงการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อแผนงานพัฒนาปรับปรุงบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง ได้พิจารณาเห็นว่าบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงมีศักยภาพพอที่จะพัฒนา และปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดได้ กล่าวคือเป็นบ่อน้ำพุร้อนจากใต้ดินที่เชื่อกันว่าสามารถรักษาโรคมัยไข้เจ็บ เช่น ปวดเมื่อย โรคผิวหนัง ฯลฯ ได้ ลักษณะเป็นบ่อโคลนสีดำขนาดรัศมี 50 เซนติเมตร อยู่ด้วยกัน 3 จุด ในบริเวณที่ไม่ ห่างไกลกันนัก ซึ่งจากคุณสมบัติและความเชื่อดังกล่าวสามารถจะดำเนินการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ และ ก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สร้างบ่อน้ำห้องอาบน้ำ ห้องอบไอน้ำ ห้องน้ำ - ห้องสุขา ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ฯลฯ เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่ประชาชน และ นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ตลอดจนยังเป็นการเพิ่มรายได้ ให้แก่ประชาชน และท้องถิ่นบริเวณโดยรอบในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกอาหาร และบริเวณต่างๆ แก่ นักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรจึงได้อนุมัติงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2547 เพื่อดำเนินการโครงการปรับปรุงพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง เป็น 2 ระยะ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 14,477,177,70 บาท

หอไตรวัดคูยาง (Ho Trai Wat Khu Yang)

ตั้งอยู่ที่ถนนวิจิตร เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร เป็นสถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ หอไตรนี้สร้างไว้ กลางน้ำและมีใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันปลวกแมลงสาบและหนู เข้าไปกัดทำลายพระไตรปิฎก หนังสือ และคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา

บ้านห้าง ร.5 (Papo House)หรือ บ้านพะโป้ ตั้งอยู่ที่ ถนนทางหลวง 1078 ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพง

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เพชร ไกล้วัดสว่างอารมณ์ เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง รูปแบบไทยผสมตะวันตก บริเวณเชิงชายประดับด้วยไม้ฉลุอย่างประณีต เสารับชายคาและลูกกรงกันตก กิ่งให้ดูอ่อนช้อย เป็นบ้านของพะโป้ คหบดีชาวพม่าผู้ศรัทธาพระศาสนา ซึ่งมีอาชีพค้าไม้ที่บริเวณปากคลองสวนหมาก เมืองนครชุม ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยได้ซื้อบ้านมาจากพระยาราม ครั้งหนึ่งสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จประพาสต้น เมืองกำแพงเพชร เมื่อปี พ.ศ.2449 ได้เสด็จเยือนบ้านพะโป้ จนเป็นที่มาของชื่อ บ้านห้าง ร.5 ตามประวัติกล่าวว่า มองสุภอ หรือ พระยาตะก่า พี่ชายพะโป้ ได้เข้ามาขอรับเช่าทำการค้าไม้ จากพระยากำแพงเพชร (อ่อง) ในราวปลายรัชกาลที่ 4 จนถึงปี พ.ศ.2418 ได้ถึงแก่กรรม ต่อมา ปี พ.ศ.2429 พะโป้ได้เริ่มทำการค้าไม้ โดยตั้งบ้านเรือนที่บริเวณปากคลองสวนหมาก ซึ่งเป็นทำเลในการชักลากลำเลียงซุงไม้จากป่า ส่งลงไปยังเมืองนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าไม้ ที่ใหญ่ที่สุดของภาคเหนือตอนล่าง ด้วยความมีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา พะโป้ และ พระยาตะก่า (พี่ชาย) ได้ร่วมกัน บูรณะองค์พระเจดีย์และยกยอดฉัตร วัดพระบรมธาตุเจดีย์าราม ที่นครชุมแห่งนี้

สิริจิตอุทยาน (Sirichit Park)

เป็นสวนสาธารณะเอนกประสงค์ริมฝั่งแม่น้ำปิง มีเนื้อที่ 170 ไร่ ประกอบด้วยสนามเด็กเล่น สวนสุขภาพ ศาลาพักผ่อน สวนไม้ดอกไม้ประดับปลูก และลานอนุรักษวัฒนธรรมไทย ซึ่งสร้างเป็นเรือนไทย มีการแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยประจำท้องถิ่นที่ลานเวทีกลางแจ้ง และมีการจำหน่ายสินค้าโครงการ "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอีกด้วย

ตลาดกล้วยไข่ (Banana Market or Talat Kluai Khai)

ตั้งอยู่ริมทางสายกำแพงเพชร-นครสวรรค์ ตรงกิโลเมตรที่ 343 มีเพียงขายกล้วยไข่ทั้งดิบและสุก กล้วยฉาบ +สินค้าพื้นเมืองอื่น ๆ

คำสำคัญ : กำแพงเพชร ประวัติอำเภอเมืองกำแพงเพชร

ที่มา : สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. (2538). ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดกำแพงเพชร.

กำแพงเพชร: ปรินญาการพิมพ์.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2018-02-12

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=10&code_db=610001&code_type=01